

Gedragsproblemen en Emotionele Problemen als Voorspellers van het Expliciete Self-Esteem
bij Adolescenten

Annemarie Bouwense

Universiteit Leiden

Bachelorscriptie: 2013-2014

Begeleider: G.N. Veenstra

Abstract

In dit onderzoek is gekeken naar wat een betere voorspeller is voor het expliciete self-esteem: emotionele problemen of gedragsproblemen. Het expliciete self-esteem is het bewuste waardeoordeel over zichzelf. Vmbo- en mbo-leerlingen ($N = 392$, 12 tot 18 jaar) vulden de SDQ en de RSES in. Uit de correlaties blijkt dat gedragsproblemen en emotionele problemen een significant verband hebben met het expliciete self-esteem. Tevens is er een significant verband tussen gedragsproblemen en emotionele problemen gevonden. Hoewel de regressieanalyse aantoont dat zowel emotionele problemen als gedragsproblemen het expliciete self-esteem voorspellen, zijn emotionele problemen een betere voorspeller van het expliciet-self-esteem dan gedragsproblemen. Emotionele problemen moeten daarom meer aandacht krijgen in interventies gericht op het vergroten van het expliciete self-esteem dan gedragsproblemen.

Gedragproblemen en Emotionele Problemen als Voorspellers van het Expliciete Self-Esteem bij Adolescenten

Bewust actief leren (BAL) en Move2Learn zijn twee interventieprogramma's die onder andere gericht zijn op het vergroten van het expliciete self-esteem (Elling, 2011; Konijn, Van Tol, Brussen, & Goense, 2013). In BAL wordt zowel aan gedragsproblemen als emotionele aandacht besteed, in Move2Learn wordt met name aandacht besteed aan gedragsproblematiek. Onduidelijk is echter welke soort problematiek, gedragsproblemen of emotionele problemen, een sterkere samenhang heeft met het expliciete self-esteem. Wanneer interventies meer gericht worden op de problematiek die het meest samenhangt met het expliciete self-esteem kan mogelijk de effectiviteit van de interventies verhoogt worden.

In onderzoek is naar voren gekomen dat een positief self-esteem zorgde voor een betere gezondheid (Boden, Fergusson, & Horwood, 2008; Mann, Hosman, Schaalma, & De Vries, 2004). Het self-esteem werd gevormd door verschillende aspecten en is zowel negatief als positief te beïnvloeden (Mann et al., 2004). Het self-esteem speelde een belangrijke rol in de mentale en geestelijke gezondheid en een laag self-esteem in de adolescentie kon leiden tot mentale gezondheidsproblemen, middelenmisbruik, lager welbevinden en slechtere sociale relaties op 18, 20 en 25 jarige leeftijd (Boden et al., 2008).

Een laag expliciet self-esteem hing in ander onderzoek samen met externaliserende en internaliserende problemen (De Jong, Sportel, De Hullu, & Nauta, 2012). Externaliserende problemen zijn problemen die zich naar buiten richten zoals agressie, het zijn gedragsproblemen (Wissink, Deković, Yağmur, Stams, & De Haan, 2008). Internaliserende problemen zijn naar binnen gerichte problemen zoals depressie en angst, deze problemen worden vaak emotionele problemen genoemd (De Jong et al., 2012). De meeste studies richtte zich alleen op de externaliserende of alleen op de internaliserende problemen onduidelijk is echter welke problematiek meer bijdraagt aan het expliciete self-esteem. De huidige studie wil beide soorten problematiek samen bestuderen bij adolescenten in de leeftijd van 12 tot 18 jaar.

Self-Esteem

Het self-esteem is het waardeoordeel van iemand over zichzelf (Mann et al., 2004). Welk zowel positief als negatief kan zijn. Het self-esteem wordt gevormd door de ervaringen die iemand opdoet in het leven. Hoe positiever die ervaringen zijn hoe positiever het waardeoordeel van de persoon over zichzelf. Er is onderscheid te maken tussen het expliciete, of wel het bewuste, self-esteem en impliciete self-esteem, welke onbewust wordt gevormd (De Jong et al., 2012).

Onderzoek toonde aan dat de negatieve samenhang tussen emotionele problemen en het expliciete self-esteem middelmatig is (De Jong et al., 2012; Ybrandt & Armelius, 2010). Het impliciete self-esteem hing daarentegen minder samen met emotionele problemen. Dit kon verklaard worden doordat het expliciete self-esteem bewuste zelfwaarderingsprocessen zijn en het impliciete self-esteem bevat alleen associaties in het geheugen. Juist die bewuste processen zouden belangrijk kunnen zijn voor het al dan wel of niet ontwikkelen van een problematiek.

Niet alleen emotionele problemen bleken negatief samen te hangen met het expliciet self-esteem, ook gedragsproblemen hingen negatief samen met het expliciete self-esteem (Donnellan, Trzesniewsky, Robins, Moffit, & Caspi, 2005; Wissink et al., 2008; Ybrandt & Armelius, 2010). Met name het expliciet self-esteem had een sterk verband met gedragsproblemen (Wissink et al., 2008; Ybrandt & Armelius, 2010). Dit kon verklaard worden doordat een hoog expliciet self-esteem zorgde voor meer aanpassing aan de maatschappij en dat manifesteerde zich in minder gedragsproblemen en zich meer houden aan sociale regels (Wissink et al., 2008). Volgens dit onderzoek werd het aanpassen aan de maatschappij voornamelijk gestuurd door bewuste processen in de cognitie en werd dit minder gestuurd door automatische processen.

Emotionele Problemen en Self-Esteem

Hoewel meisjes meer internaliserende problemen lieten zien en jongens meer externaliserende problemen, was de relatie tussen problemen en het expliciet self-esteem voor beide seksen op beide problemen even sterk (De Jong et al., 2012; Ybrandt & Armelius, 2010). De verschillende soorten emotionele problemen hingen niet alleen individueel samen met een laag expliciet self-esteem maar de emotionele problemen versterkten zich onderling waardoor het expliciet self-esteem nog lager werd (De Jong et al., 2012).

Tevens bleken emotionele problemen een positieve relatie te hebben met gedragsproblemen (De Jong et al., 2012; Ybrandt & Armelius, 2010). Een onderzoek waarbij zowel emotionele problemen als gedragsproblemen bestudeerd zijn, gaf enige aanwijzingen dat met name emotionele problemen samenhangen met het expliciete self-esteem, gedragsproblemen zouden minder gerelateerd zijn aan het expliciete self-esteem (Ybrandt & Armelius, 2010). Dit onderzoek ging echter ervan uit dat emotionele problemen het gevolg waren van een laag expliciet self-esteem en niet het expliciete self-esteem voorspelden. Bij onderzoek die zowel gedragsproblemen als emotionele problemen bestudeerden in relatie met het expliciete self-esteem is niet gekeken welke soort problematiek een betere voorspeller was (De Jong et al., 2012; Ybrandt & Armelius, 2010).

Gedragsproblemen en Self-Esteem

Tussen gedragsproblemen en het expliciete self-esteem werd voor verschillende etnische groepen in Nederland een negatief verband gevonden (Wissink et al., 2008). Daaruit bleek dat het verband tussen gedragsproblemen en het expliciete self-esteem consistent was. Eerder onderzoek gaf ook een sterke relatie aan tussen gedragsproblemen en expliciet self-esteem voor verschillende leeftijden, nationaliteiten en meetmethoden (Donnellan et al., 2005). Dit onderzoek toonde aan dat zowel bij jongens als bij meisjes er een negatief verband was tussen gedragsproblemen en het expliciet self-esteem, deze relatie was dus onafhankelijk van gender.

Hoog of laag self-esteem. Het was in eerder onderzoek niet duidelijk of een laag expliciet self-esteem of een hoog expliciet self-esteem samenhang met gedragsproblemen (Donnellan et al., 2005; Ostrowsky, 2010; Walker & Bright, 2009). Er waren aanwijzingen dat een hoog expliciet self-esteem samenhang met meer gedragsproblemen doordat de persoon een onrealistisch hoog zelfbeeld had, en dit hoge zelfbeeld zou kunnen samengaan met narcistische persoonlijkheidstrekken die konden leiden tot gedragsproblematiek (Ostrowsky, 2010). Andere onderzoeken toonden echter aan dat met name een laag expliciet self-esteem samenhang met gedragsproblemen (Donnellan et al., 2005; Glass, Flory, Martin, & Hankin, 2011; Walker & Bright, 2009; Wissink et al., 2008).

Het Littekenmodel

Het littekenmodel geeft een verklaring voor het verband tussen het expliciet self-esteem en emotionele problemen. Dit model veronderstelt dat emotionele problemen littekens achterlaten in de persoon waardoor het expliciet self-esteem lager wordt, dit in tegenstelling tot wat het kwetsbaarheidsmodel stelt, die het lage expliciet self-esteem ziet als oorzaak van het ontstaan van problemen (Zeigler-Hill, 2011). Zo kunnen, volgens dit onderzoek, de problemen ervoor zorgen dat interpersoonlijke relaties beschadigd worden waardoor een lager expliciet self-esteem ontstaat. Het bleek op basis van het littekenmodel dat angstproblemen, depressie en teruggetrokken gedrag in de kindertijd konden zorgen voor een lager expliciet self-esteem op 15 jarige leeftijd (Boden et al., 2008). Ander onderzoek toonde tevens aan dat depressie het expliciet self-esteem negatief beïnvloedde (Ledrich & Gana, 2013).

Studies die het littekenmodel onderschreven, veronderstelden tevens dat gedragsproblemen zorgden voor een lager expliciet self-esteem. Het littekenmodel veronderstelt dat verschillende vormen van psychopathologie het functioneren in het dagelijks leven zo ernstig belemmeren dat het expliciet self-esteem lager wordt (Zeigler-Hill, 2011). Onderzoek heeft aangetoond dat gedragsproblemen alsook aandachtsproblemen op 7 tot 9

jarige leeftijd konden zorgen voor een lager expliciet self-esteem op 15 jarige leeftijd (Boden et al., 2008). Een comorbide vorm van Attention Dificit Hyperactivity Disorder (ADHD) met Conduct Problemen (CP) vergrootte daarnaast ook het risico op een lager expliciete self-esteem (Glass et al., 2011).

Het Kwetsbaarheidsmodel

Het kwetsbaarheidsmodel veronderstelt dat een lager expliciet self-esteem de kwetsbaarheid vergroot voor het ontstaan van emotionele problemen (Zeigler-Hill, 2011). Onderzoek toonde aan dat een laag expliciet self-esteem een risico is voor het ontwikkelen van (sociale) angst en depressie (De Jong et al., 2012; Ybrandt & Armelius, 2010). Daarnaast zou een laag expliciet self-esteem ook kunnen leiden tot suïcidale neigingen en eetstoornissen (Mann et al., 2004; Mosknes et al., 2010).

Volgens het kwetsbaarheidsmodel vergroot een laag expliciet self-esteem tevens de kans op het ontwikkelen van gedragsproblemen. Verschillende onderzoeken hanteerden dit model. Zo leek een laag expliciet self-esteem een risico voor delinquent, agressief en antisociaal gedrag (Donnellan et al., 2005). Uit ander onderzoek bleek ook dat een laag expliciet self-esteem de kans vergrootte op externaliserende problemen (Ybrandt & Armelius, 2010). De keuze voor het littekenmodel of kwetsbaarheidsmodel hebben invloed op de aanpak van interventies gericht op het expliciete self-esteem, die keuze bepaald namelijk of de gevolgen of de oorzaken geïntervenieerd worden.

Relevantie van het Onderzoek

Een groot aantal studies hebben aangegeven dat er een negatieve samenhang is tussen expliciet self-esteem, gedragsproblemen en emotionele problemen (De Jong et al., 2012; Donnellan et al., 2005; Ybrandt & Armelius, 2010). Momenteel is nog niet helder welke van deze twee problematieken een sterkere relatie heeft met het expliciete self-esteem. Eerder genoemde onderzoeken hebben namelijk niet de samenhang tussen de twee soorten problematiek en het expliciet self-esteem onderling vergeleken. In het huidig onderzoek worden juist beide soorten problematiek met elkaar vergeleken en wordt er gekeken welke problematiek een grotere samenhang heeft met een laag expliciet self-esteem. Interventies gericht op het vergroten van het expliciete self-esteem zouden effectiever kunnen worden als ze meer gericht worden op de sterkste voorspeller van het expliciete self-esteem. In dit onderzoek wordt in tegenstelling tot veel ander onderzoek uitgegaan van het littekenmodel in plaats van het kwetsbaarheidsmodel (Boden et al., 2008; Zeigler-Hill, 2011).

De volgende onderzoeksvraag wordt in dit onderzoek beantwoord: ‘Wat is een betere voorspeller voor het expliciet self-esteem bij adolescenten: gedragsproblemen of emotionele

problemen?’ Die vraag kan alleen beantwoord worden als eerst gekeken worden hoe de relatie is tussen emotionele problemen en het expliciete self-esteem bij adolescenten. Daarna wordt er gekeken hoe de relatie is tussen gedragsproblemen en het expliciete self-esteem bij adolescenten. Vervolgens wordt er gekeken hoe de relatie is tussen gedragsproblemen en emotionele problemen. Tot slot wordt nagegaan welke soort problematiek een betere voorspeller is voor het expliciete self-esteem.

Hypotheses

In deze studie wordt een verband verwacht tussen gedragsproblemen en het expliciete self-esteem en emotionele problemen en het expliciete self-esteem, omdat in eerder onderzoek deze verbanden al zijn aangetoond (Boden et al., 2008; De Jong et al., 2012; Donnellan et al., 2005; Ybrandt & Armelius, 2010).

In de eerste hypothese wordt verwacht dat leerlingen met meer emotionele problemen een lager expliciet self-esteem hebben, want hoe meer emotionele problemen een jongere heeft hoe negatiever de gedachten over zichzelf (De Jong et al., 2012; Mosknes et al., 2010; Ybrandt & Armelius, 2010).

De tweede hypothese is dat gedragsproblemen gerelateerd zijn aan het expliciete self-esteem. Over het verband tussen gedragsproblemen en expliciet self-esteem zijn de meningen verdeeld, met name recentere onderzoeken toonden overwegend aan dat hoe lager het expliciet self-esteem is hoe meer gedragsproblemen aanwezig zijn bij een persoon (Donnellan et al., 2005; Ostrowsky, 2010; Walker & Bright, 2009; Wissink et al., 2008). In het huidige onderzoek wordt daarom een verband verwacht tussen gedragsproblemen en expliciet self-esteem, hoe meer gedragsproblemen hoe lager het expliciete self-esteem zal zijn.

In eerder onderzoek bleken emotionele en gedragsproblemen positief aan elkaar gecorreleerd te zijn (De Jong et al., 2012; Ybrandt & Armelius, 2010). In de derde hypothese wordt daarom een verband verwacht tussen gedragsproblemen en emotionele problemen. Leerlingen die meer gedragsproblemen rapporteren hebben een grotere kans om ook meer emotionele problemen te rapporteren, daarnaast wordt verwacht dat emotionele problematiek de kans op gedragsproblemen vergroot.

Uit eerder onderzoek is moeilijk aan te tonen welke problematiek een grotere samenhang heeft met het expliciete self-esteem omdat de meeste onderzoeken niet de beide soorten problematiek met elkaar vergelijken. Op basis van de eerdere onderzoeksresultaten kan verwacht worden dat emotionele problemen een sterkere relatie heeft met het expliciete self-esteem dan gedragsproblemen, waarschijnlijk zullen emotionele problemen daarom een sterkere voorspeller zijn voor het expliciete self-esteem bij adolescenten dan

gedragsproblemen (Ybrandt & Armelius, 2010). Er wordt tevens verwacht dat gedragsproblemen wel een voorspeller zal zijn alleen minder sterk dan emotionele problemen.

Methode

Participanten

Uit midden en west Nederland participeerden 421 vmbo- en mbo-leerlingen in het onderzoek. Alleen leerlingen tussen 12 en 18 jaar waren meegenomen in de analyses ($M_{leeftijd} = 14.68$, $SD_{leeftijd} = 1.30$). Van 20 leerlingen was de leeftijd onbekend of zij waren niet tussen de 12 en 18 jaar, deze leerlingen zijn uit het sample gehaald. Daarnaast waren er negen proefpersonen die niet alle vragenlijsten hadden ingevuld, deze zijn ook uit de steekproef gehaald, zodat uiteindelijk 392 leerlingen overbleven. De steekproef bestond uit 227 jongens en 165 meisjes. In het sample zaten 145 jongeren met de Nederlandse, 159 jongeren met de Marokkaanse en 50 jongeren met de Antilliaanse etniciteit. De overige 38 jongeren hadden een andere etniciteit.

Procedure

Allereerst werd contact opgenomen met diverse vmbo- en mbo-scholen in heel Nederland. Deze scholen werd gevraagd of zij wilden deelnemen aan het onderzoek. Vervolgens is er voorafgaand aan het onderzoek een gesprek met twee personen van de onderzoeksgroep en een contactpersoon van school gehouden waarin alle informatie is gegeven rond het onderzoek. Indien de school mee wilde werken, kregen de leerlingen een toestemmingsbrief voor de ouders. Als de jongere al 16 jaar of ouder was, kreeg de jongere zelf de toestemmingsbrief. De scholen mochten zelf kiezen of ze de toestemming actief of passief van de ouders verzochten.

Bij elke afname waren twee onderzoekers aanwezig die mondelinge en schriftelijke instructies gaven en vragen beantwoordden. Alleen leerlingen die toestemming hadden van de wettelijke vertegenwoordigers hebben deelgenomen aan het onderzoek. Het volledige onderzoek duurde 40 tot 45 minuten. De anonieme data zijn zorgvuldig bewaard. De onderzoeksprocedure was vooraf goedgekeurd door de ethische commissie van de Universiteit Leiden. Elke school die deel had genomen aan het onderzoek kreeg een factsheet met daarin de voorlopige resultaten van het onderzoek en een globale vergelijking van de school met andere deelnemende scholen.

Materialen

De volgende vragenlijsten zijn afgenomen bij de leerlingen: Strengths and Difficulties Questionnaire (SDQ), Youth Psychopathic Traits Inventory (YPTI), State-Trait Anxiety Inventory (STAI), Rosenberg Self-Esteem Scale (RSES), Marlowe-Crown Social Desirability

Scale (MCSDS) en de Family Affluence Scale (FAS). Daarnaast werd als computertaak de Implicit Association Test-Self Esteem (IAT) afgenomen. In dit onderzoek werden alleen de SDQ en de RSES meegenomen.

De SDQ werd afgenomen bij de jongeren om de emotionele en gedragsproblemen te meten (Goodman & Goodman, 2009). Deze digitale vragenlijst bestond uit vijf schalen: emotionele problemen, prosociaal gedrag, problemen met leeftijdgenoten, hyperactiviteit en gedragsproblemen. De deelnemers kregen een aantal stellingen zoals 'Ik heb vaak hoofdpijn, buikpijn, of ik ben misselijk'. De jongere moest aangeven welke antwoord het best past bij hem of haar voor de afgelopen zes maanden: *niet waar*, *een beetje waar* of *zeker waar*. In dit onderzoek werd gekeken naar de score op de schaal van de emotionele problemen (SDQ-emotioneel) en op de schaal van de gedragsproblemen (SDQ-gedrag). De betrouwbaarheid van de SDQ was relatief laag ($\alpha = .59$). De betrouwbaarheid op de SDQ-gedrag en SDQ-emotioneel was respectievelijk $\alpha = .46$ en $\alpha = .71$. Deze betrouwbaarheid wijkt niet af van die gevonden in andere onderzoeken (Achenbach, Becker, Döpfner, Heiervang, Roessner, Steinhausen, & Rothenberger, 2008; Van Widenfelt, Goedhart, Treffers, & Goodman, 2003). Een hoge score op de SDQ correspondeerde met een hoog problematiek niveau.

De RSES werd gebruikt om het expliciete self-esteem te onderzoeken (Marsh, Scalas, & Nagengast, 2010). Deze bestond uit een lijst met tien stellingen die gingen over hoe de jongere zich in het algemeen voelt, zoals: 'Over het algemeen ben ik tevreden met mezelf'. De jongere kon kiezen uit de volgende antwoorden: *helemaal mee eens*, *mee eens*, *mee oneens* en *helemaal mee oneens*. De betrouwbaarheid van de RSES was relatief laag ($\alpha = .45$). Dit was opvallend omdat uit onderzoek gebleken is dat de betrouwbaarheid van de RSES tussen de $\alpha = .72$ en $\alpha = .90$ ligt (Robins, Hendin, & Trzesniewski, 2001). Een hogere score op de RSES gaf aan dat de participant een hoger expliciet self-esteem had.

Analyse

Allereerst werden de correlaties berekend tussen de SDQ-gedrag, SDQ-emotioneel en RSES. Daarnaast werd een regressieanalyse uitgevoerd met het expliciet self-esteem als afhankelijke variabele en de emotionele problemen en gedragsproblemen als onafhankelijke variabele.

Voor een meervoudige regressie moest aan de volgende assumptie voldaan zijn: de scores moesten normaal verdeeld zijn, alle scores moesten een ratio- of intervallschaal hebben, het model moest lineair zijn, er mocht geen sprake zijn van multicollineariteit en voor elke combinatie van alle X-waarden was er een normale verdeling van Y-waarden (De Vocht, 2011).

Resultaten

Data-inspectie

Na data-inspectie bleek dat de scores op de SDQ ($M = 31.25$, $SD = 0.29$), SDQ-gedrag ($M = 7.32$, $SD = 0.09$) en SDQ-emotioneel ($M = 7.46$, $SD = .11$) niet normaal verdeeld waren (Tabel 1). Daarom is van deze vragenlijsten een logaritme genomen. In Tabel 1 is te zien dat deze logaritmen wel redelijk normaal verdeeld waren. Tevens waren de scores op de RSES ($M = 30.31$, $SD = .30$) niet normaal verdeeld. Een logaritme verbeterde dit niet, waardoor in de regressieanalyses de ruwe scores zijn meegenomen. Ondanks dat deze ruwe scores niet normaal verdeeld waren, kon er toch vanuit gegaan worden dat met de huidige steekproef de resultaten van de test over het expliciete self-esteem voldoende betrouwbaar waren. De steekproef van het onderzoek was namelijk groter dan $N = 40$, met een dergelijke grote steekproef wordt een schending van de aanname omtrent de normale verdeling minder belangrijk (De Vocht, 2011). De data voldeed aan alle overige voorwaarden voor een meervoudige regressie.

Tabel 1

De Skewness en Kurtosis van alle Meetinstrumenten met en zonder Logaritme

Meetinstrument	Ruwe scores		Logaritme	
	St. skewness	St. kurtosis	St. skewness	St. kurtosis
RSES	-6.10	2.31	-13.50	16.57
SDQ	4.18	-.29	.27	-1.94
SDQ-emotioneel	7.41	1.19	3.35	-3.20
SDQ-gedrag	7.54	2.30	3.27	-1.95

Verband tussen Expliciet Self-Esteem, Gedragsproblemen en Emotionele Problemen

Allereerst zijn de correlaties tussen de diverse vragenlijsten berekend (Tabel 2). Alle correlaties bleken significant te zijn, hoe meer problematiek hoe lager het expliciete self-esteem was. Dit gold voor zowel gedragsproblemen als emotionele problemen. Daarnaast versterkten de gedragsproblemen en de emotionele problemen elkaar.

Tabel 2

Het Verband tussen de Schalen van de SDQ en de RSES

	SDQ-gedrag	RSES
SDQ-emotioneel	.39**	-.44**
SDQ-gedrag		-.26**

** $p < .001$

Voorspellers van Expliciete Self-Esteem

Uit de regressieanalyse bleek dat emotionele problemen en gedragsproblemen 20% van de variantie in het expliciete self-esteem verklaarde ($R^2 = .20$, $F(1, 389) = 46.97$, $p < .001$). Gedragsproblemen voorspelden het expliciete self-esteem ($\beta = -.11$, $t(389) = -2.27$, $p < 0.05$); meer gedragsproblemen gingen samen met een lager expliciet self-esteem. Daarnaast waren emotionele problemen ook een voorspeller voor het expliciete self-esteem ($\beta = -.39$, $t(389) = -7.95$, $p < .001$); meer emotionele problemen gingen samen met een lager expliciet self-esteem.

Vervolgens is er een forward regressieanalyse uitgevoerd waarbij automatisch berekend werd welke variabele de meeste variantie verklaarde, deze variabele werd als eerste toegevoegd in het model daarna is de andere voorspeller automatisch als tweede toegevoegd in het tweede model. In het eerste model is alleen SDQ-emotioneel toegevoegd, dit model was significant (Tabel 3). Emotionele problemen verklaarden 18% van de variantie in het expliciete self-esteem.

In het tweede model is naast SDQ-emotioneel ook SDQ-gedrag toegevoegd, dit model was tevens significant (Tabel 3). Emotionele problemen bleken een sterkere voorspeller te zijn voor het expliciete self-esteem dan gedragsproblemen (Tabel 4). Het viel op dat bij het tweede model de verklaarde variantie maar 1,1% toenam ten opzichte van het eerste model, deze kleine toename was overigens wel significant (Tabel 3). Daaruit bleek dat emotionele problemen sterkere voorspellers waren van het expliciete self-esteem dan gedragsproblemen. Daarnaast was de bèta van de gedragsproblemen kleiner dan de bèta van emotionele problemen, hieruit bleek tevens dat gedragsproblemen minder het expliciete self-esteem voorspelden dan emotionele problemen.

Tabel 3

Resultaten van de Meervoudige Regressieanalyse met in het eerste Model Emotionele Problemen en in het tweede Model zowel Emotionele Problemen als Gedragsproblemen als Voorspellers

Model	R^2	F	df	$R^2_{\text{verandering}}$	$F_{\text{verandering}}$	$df_{\text{verandering}}$
Model 1	.18	87.85**	1,390	1.84	87.85**	1,390
Model 2	.20	46.97**	1,389	.011	5.16*	1,389

* $p < .05$, ** $p < .001$

Tabel 4

De Voorspellende Waarde van Emotionele Problemen en Gedragsproblemen

Model	<i>B</i>	<i>t</i>	<i>df</i>	<i>p</i>
Model 1: SDQ-emotioneel	-.43	-9.37	390	< .001
Model 2: SDQ-emotioneel	-.39	-7.95	389	< .001
SDQ-gedrag	-.11	-2.27	389	.02

Conclusie

In het huidige onderzoek is onderzocht welke soort problematiek een betere voorspeller is van het expliciete self-esteem: gedragsproblemen of emotionele problemen. Binnen de eerste deelvraag is gekeken naar de relatie tussen emotionele problemen en het expliciete self-esteem. Uit de resultaten blijkt, zoals verwacht, dat er een verband is tussen emotionele problemen en het expliciet self-esteem. Hoe meer emotionele problemen iemand heeft hoe lager het expliciete self-esteem is. Dit zou kunnen komen doordat de emotionele problemen zorgen voor negatieve gedachten over zichzelf, dat leidt tot een lagere zelfwaardering zoals in het littekenmodel (De Jong et al., 2012; Mosknes et al., 2010). Ander onderzoek vond een gelijkwaardig verband tussen emotionele problemen en het expliciete self-esteem (Ybrandt & Armelius, 2010).

Bij de tweede deelvraag van dit onderzoek is gekeken naar de relatie tussen gedragsproblemen en het expliciete self-esteem bij adolescenten. Er is in dit onderzoek een relatie tussen gedragsproblemen en het expliciete self-esteem gevonden. Dit komt overeen met meer recentere andere onderzoeken die tevens dit verband vonden, hoe meer gedragsproblemen iemand heeft hoe negatiever de gedachten over zichzelf zijn en hoe lager de zelfwaardering is (Donnellan et al., 2005; Glass et al., 2011; Walker & Bright, 2009; Wissink et al., 2008). Hoewel sommige andere onderzoekers hebben gevonden dat een hoog expliciet self-esteem meer met gedragsproblemen samenhangt wordt in het huidige onderzoek deze relatie niet aangetoond (Ostrowsky, 2010). De resultaten zijn in overeenstemming met de eerder opgestelde hypothese.

De derde deelvraag van het huidige onderzoek behandelt de relatie tussen gedragsproblemen en emotionele problemen. Uit de resultaten blijkt dat gedragsproblemen en emotionele met elkaar samenhangen. De gedragsproblemen en emotionele problemen

versterken elkaar, dit is in overeenstemming met eerder onderzoek en de eerder opgestelde hypothese (De Jong et al., 2012; Ybrandt & Armelius, 2010).

Binnen de laatste deelvraag van dit onderzoek is gekeken naar welke soort problematiek een betere voorspeller is van het expliciete self-esteem. De resultaten tonen aan dat zowel gedragsproblemen als emotionele problemen goede voorspellers zijn voor het expliciete self-esteem van jongeren in Nederland tussen de 12 en 18 jaar. Dit is te verklaren doordat de gedragsproblemen en emotionele problemen het dagelijks functioneren negatief beïnvloeden en daardoor het expliciet self-esteem verlaagt (Zeigler-Hill, 2011).

Uit de resultaten blijkt, zoals verwacht in de hypothese, dat met name emotionele problematiek een goede voorspeller is van het expliciete self-esteem. Gedragsproblemen hebben een relatie met het expliciete self-esteem maar deze relatie is minder sterk dan het verband tussen emotionele problemen en het expliciete self-esteem. De conclusie is dat emotionele problemen een sterkere voorspeller is van het expliciete self-esteem is dan gedragsproblemen. Toch blijken gedragsproblemen ook voorspellers te zijn, daarom mogen gedragsproblemen niet genegeerd worden in interventies gericht op het vergroten expliciete self-esteem. In voorspellingen en interventies gericht op het expliciet self-esteem dienen emotionele problemen wel meer aandacht te krijgen dan gedragsproblematiek.

Een mogelijke verklaring voor dit resultaat, volgens het littekenmodel, zou kunnen zijn dat emotionele problemen grotere littekens veroorzaakt bij het individu dan gedragsproblemen (Boden et al., 2008; Zeigler-Hill, 2011). Deze grotere littekens zorgen voor meer problemen in het dagelijks leven waardoor het zelfbeeld en de zelfwaardering lager wordt. De littekens van gedragsproblemen zijn mogelijk minder groot en hebben daardoor minder effect op het expliciete self-esteem van jongeren tussen de 12 en 18 jaar.

Een tweede verklaring, volgens het kwetsbaarheidsmodel, zou kunnen zijn dat een laag expliciete self-esteem een grotere kwetsbaarheid voor emotionele problemen veroorzaakt dan voor gedragsproblemen (Zeigler-Hill, 2011). Daardoor hebben emotionele problemen een sterker verband met het expliciete self-esteem dan gedragsproblemen. In het kwetsbaarheidsmodel worden de beide problemen niet gezien als voorspellers maar als gevolg van het lage expliciet self-esteem.

Een sterk kant van het huidige onderzoek is dat zowel gedragsproblemen als emotionele problematiek bestudeerd is met betrekking tot het expliciete self-esteem. De invloed van de twee soorten problematiek zijn onderling vergeleken, dit is in eerder onderzoek niet gedaan (De Jong et al., 2012; Ybrandt & Armelius, 2010). Door het huidige

onderzoek kan er een beter beeld gevormd worden hoe het expliciete self-esteem werkt en hoe bepaalde factoren daaraan bijdragen.

Een tweede sterk punt van het huidige onderzoek is de grote steekproef waar het onderzoek op gebaseerd is. Daardoor zijn de resultaten beter te generaliseren naar alle jongeren tussen de 12 en 18 jaar in Nederland met een vmbo- of mbo-niveau. De steekproef is niet random getrokken, de personen die deelnamen aan het onderzoek kwamen voornamelijk uit het westen van Nederland. De scholen die participeerden in het onderzoek zijn wel random benaderd. Omdat de steekproefomvang groot is ($N = 392$) zullen de resultaten echter wel te generaliseren zijn naar de grotere Nederlandse populatie jongeren tussen 12 en de 18 jaar.

De resultaten van het huidige onderzoek moeten door de lage betrouwbaarheidsscores met enige voorzichtigheid geïnterpreteerd worden. Hoewel de betrouwbaarheid van de SDQ-gedrag ($\alpha = .46$) laag was, is dit niet ongebruikelijk. Uit eerdere onderzoeken blijkt de betrouwbaarheid op de SDQ-emotioneel te liggen tussen $\alpha = .59$ en $\alpha = .63$, de betrouwbaarheidsscore van de SDQ-gedrag varieert in andere onderzoeken tussen $\alpha = .47$ en $\alpha = .59$ (Achenbach, et al., 2008; Van Widenfelt et al., 2003). Opvallend is dat in het huidige onderzoek de betrouwbaarheid van de SDQ-emotioneel aan de hoge kant is ($\alpha = .71$). Met name de score op de totale SDQ is echter in het huidige onderzoek lager dan in eerdere onderzoeken ($\alpha = .59$).

De RSES ($\alpha = .45$) heeft in andere onderzoeken een hogere betrouwbaarheidsscore dan in het huidige onderzoek (Robins et al., 2001). Een mogelijke verklaring daarvoor kan zijn dat een aantal leerlingen minder gemotiveerd waren, zo bleek uit een aantal niet volledig ingevulde vragenlijsten.

Hoewel er door het huidige onderzoek al duidelijk is aangetoond dat emotionele problemen betere voorspellers zijn van het expliciete self-esteem dan gedragsproblemen, moet dit onderzoek in de toekomst gerepliceerd worden bij practicanten met andere leeftijden en opleidingsniveaus. Uit de resultaten van deze vervolgonderzoeken kan de gevolgtrekking gemaakt worden welke problematiek, bij deze groepen, een sterkere voorspeller is voor het expliciete self-esteem. Daardoor kunnen interventies voor het expliciete self-esteem mogelijk ook bij andere leeftijden en opleidingsniveaus gericht worden op de sterkste voorspeller van het expliciete self-esteem.

Een andere aanbeveling voor toekomstig onderzoek is het onderzoeken van de causaliteit tussen de twee soorten problematiek het expliciete self-esteem. Door het gebruikte design kunnen geen uitspraken gedaan worden over oorzaak en gevolg relaties. Daarvoor is een design nodig met een voor- en een nameting of een longitudinaal design. Uit

vervolgonderzoek naar de causaliteit kan geconcludeerd worden welk model een beter model is: het littekenmodel of het kwetsbaarheidsmodel. Aan de hand daarvan kan bekeken worden welke interventies beter zouden werken, interventies die uitgaan van het littekenmodel of interventies die gebaseerd zijn op het kwetsbaarheidsmodel.

Het huidige onderzoek bevestigt voorgaande studies door aan te tonen dat er significante relaties zijn tussen emotionele problemen, gedragsproblemen en het expliciet self-esteem. Tevens wordt aangetoond dat er verschil in bijdrage is aan de voorspelling van het expliciete self-esteem. Met name emotionele problemen blijken bij te dragen aan het bewuste waardeoordeel. De conclusie dat voornamelijk emotionele problemen goede voorspellers zijn van het expliciete self-esteem, is van belang voor de praktijk. Interventies gericht op het vergroten van het expliciet self-esteem dienen zich in het bijzonder te richten op de behandeling van emotionele problemen. Zo kan in de interventie Move2Learn dus mogelijk meer aandacht besteed worden aan emotionele problematiek. De behandeling van gedragsproblemen heeft mogelijk wel enig effect op het verhogen van het expliciet self-esteem maar dit effect is waarschijnlijk kleiner dan het effect van emotionele problemen op het expliciet self-esteem. Met name emotionele problemen dienen daarom veel aandacht te krijgen in interventies die gericht zijn op het bevorderen van het expliciete self-esteem. Door zich in deze interventies in het bijzonder te richten op emotionele problemen zal de mentale en fysieke gezondheid van de participanten toenemen en de kwaliteit van het leven mogelijk verbeteren (Boden et al., 2008; Mann, et al., 2004).

Referenties

- Achenbach, T. M., Becker, A., Döpfner, M., Heiervang, E., Roessner, V., Steinhausen, H., & Rothenberger, A. (2008). Multicultural assessment of child and adolescent psychopathology with ASEBA and SDQ instruments: Research findings, applications, and future directions. *Child Psychology and Psychiatry, 49*, 251-275. doi: 10.1111/j.1469-7610.2007.01867.x
- Boden, J. M., Fergusson, D. M., & Horwood, L. J. (2008). Does adolescent self-esteem predict later life outcomes? A test of the causal role of self-esteem. *Development and Psychopathology, 20*, 319–339. doi: 10.1017/S0954579408000151
- De Jong, P. J., Sportel, B. E., De Hullu, E., & Nauta, M. H. (2012). Co-occurrence of social anxiety and depression symptoms in adolescence: Differential links with implicit and explicit self-esteem? *Psychological Medicine, 42*, 475-484. doi:10.1017/S0033291711001358
- De Vocht, A. (2011). *Basishandboek SPSS 19: IBM SPSS Statistics*. Utrecht, Nederland: Press.
- Donnellan, M., Trzesniewski, K. H., Robins, R. W., Moffit, T. E., & Caspi, A. (2005). Low self-esteem is related to aggression, antisocial behavior, and delinquency. *Psychological Science, 16*, 328-335. doi: 10.1111/j.0956-7976.2005.01535.x
- Elling, M. (2011). Bewust actief leren (BAL). Retrieved from: [http://www.nji.nl/nl/Kennis/Databanken/Databank-Effectieve-Jeugdinterventies/Bewust-actief-leren-\(BAL\)](http://www.nji.nl/nl/Kennis/Databanken/Databank-Effectieve-Jeugdinterventies/Bewust-actief-leren-(BAL))
- Glass, K., Flory, K., Martin, A., & Hankin, B. L. (2011). ADHD and comorbid conduct problems among adolescents: Associations with self-esteem and substance use. *ADHD Attention Deficit and Hyperactivity Disorder, 3*, 29-30. doi: 10.1007/s12402-010-0042-y
- Goodman, A., & Goodman, R. (2009). Strengths and difficulties questionnaire as a dimensional measure of child mental health. *Journal of the American Academy of Child & Adolescent Psychiatry, 48*, 400-403. doi: 10.1097/CHI.0b013e3181985068
- Konijn, C., Van Tol, T., Brussen, A., & Goense, P. (2013). Move2Learn. Retrieved from: <http://www.nji.nl/nl/Kennis/Databanken/Databank-Effectieve-Jeugdinterventies/Erkende-interventies/Move2Learn>
- Ledrich, J. & Gana, K. (2013), Relationship between attributional style, perceived control,

- self-esteem, and depressive mood in a nonclinical sample: A structural equation-modelling approach. *Psychology and Psychotherapy: Theory, Research and Practice* 86, 413–430. doi: 10.1111/j.2044-8341.2012.02067.x
- Mann, M., Hosman, C. M. H., Schaalma, H. P., & De Vries, N. K. (2004). Self-esteem in a broad spectrum approach for mental health promotion. *Health Education Research, 19*, 357-372. doi: 10.1093/her/cyg041
- Marsh, H. W., Scalas, L., & Nagengast, B. (2010). Longitudinal tests of competing factor structures for the Rosenberg Self-Esteem Scale: Traits, ephemeral artifacts, and stable response styles. *Psychological Assessment, 22*, 366-381. doi:10.1037/a0019225
- Mosknes, U. K., Moljord, I. E. O., Espnes, G. A., & Byrne, D. G. (2010). The association between stress and emotional states in adolescents: The role of gender and self-esteem. *Personality and Individual Differences, 49*, 430-435. doi: 10.1016/j.paid.2010.04.012
- Ostrowsky, M. K. (2010). Are violent people more likely to have low self-esteem or high self-esteem? *Agression and Violent Behaviour, 15*, 69-75. doi: 10.1016/j.avb.2009.08.004
- Robins, R. W., Hendin, H. M., & Trzesniewski, K. H. (2001). Measuring global self-esteem: Construct validation of a single-item measure and the Rosenberg Self-esteem Scale. *Personality and Social Psychology Bulletin, 27*, 151-156. doi: 10.1177/0146167201272002
- Van Widenfelt, B. M., Goedhart, A. W., Treffers, P. D. A., & Goodman, R. (2003). Dutch version of the Strengths and Difficulties Questionnaire (SDQ). *European Child and Adolescent Psychiatry, 12*, 281–289. doi: 10.1007/s00787-003-0341-3
- Walker, J. S. & Bright, J. A. (2009). False inflated self-esteem and violence: A systematic review and cognitive model. *The Journal of Forensic Psychiatry and Psychology, 20*, 1-32. doi: 10.1080/14789940701656808
- Wissink, I. B., Deković, M., Yağmur, S., Stams, G. J., & De Haan, M. (2008). Ethnic identity, externalizing problem behaviour and the mediating role of self-esteem among Dutch, Turkish-Dutch and Moroccan-Dutch adolescents. *Journal of Adolescence, 31*, 223-240. doi:10.1016/j.adolescence.2007.12.002
- Ybrandt, H., & Armelius, K. (2010). Peer aggression and mental health problems: Self-esteem as mediator. *School Psychology International, 31*, 146-163. doi: 10.1177/0143034309352267
- Zeigler-Hill, V. (2011). The connections between self-esteem and psychopathology. *Journal of Contemporary Psychotherapy, 41*, 157-164. doi: 10.1007/s10879-010-9167-8